

STANJE I PERSPEKTIVE LOKALNOG EKONOMSKOG RAZVOJA U BOSNI I HERCEGOVINI

THE SITUATION AND PERSPECTIVES OF LOCAL ECONOMIC DEVELOPMENT IN BOSNIA AND HERZEGOVINA

Selma Alić

Univerzitet u Sarajevu, Fakultet za upravu, selma.alic@fu.unsa.ba

Primljen / Received : 25. 9. 2023.
Prihvaćen / Accepted: 5. 10. 2023.

Sažetak

Lokalni ekonomski razvoj predstavlja proces putem kojeg lokalne vlasti zajedno sa javnim organizacijama, nevladinim sektorom i preduzećima razvijaju bolje poslovno okruženje. Moderne politike lokalnog ekonomskog razvoja preuzimaju sve više ravnopravnu ulogu sa privatnim sektorom, olakšavajući mu razvoj i vođenje poslova. Ovakve se politike često razvijaju u obliku partnerstva između javnog i privatnog sektora, čiji je cilj podupiranje privatnih investicija u korist cijele društvene zajednice. Lokalni ekonomski razvoj dio je razvojne politike Bosne i Hercegovine zadnjih deset godina. Strateški pristup omogućio je lokalnim zajednicama da uđu u procese reforme i da od početka svoje kapacitete prilagođavaju zahtjevima globalnog tržišta. Pojavom novih teorijskih pristupa postavljani su temelji teorijske osnove lokalnog ekonomskog razvoja. Aktivna uloga lokalne zajednice i planiranje ekonomskog razvoja sa lokalnog nivoa omogućilo je drugačiju perspektivu i pristup osnovnim strateškim pravcima razvoja nacionalnih ekonomija u razvijenim zemljama.

Ključne riječi: lokalni ekonomski razvoj, lokalna samouprava, strategija, SWOT analiza, PEST analiza

Abstract

Local economic development is the process through which local authorities, together with public organizations, non-governmental sector and enterprises, develop a better business environment. Modern policies of local economic development are taking on an increasingly equal role with the private sector, facilitating its development and management of business. Such policies are often developed in the form of partnerships between the public and private sectors, which aim to support private investment for the benefit of the entire social community.

Local economic development has been a part of the development policy of Bosnia and Herzegovina for the last ten years. The strategic approach has enabled local communities to enter the reform processes and to adapt their capacities to the demands of the global market from the beginning.

With the advent of new theoretical approaches, the foundations of the theoretical basis of local economic development were laid. The active role of the local community and

the planning of economic development from the local level has enabled a different perspective and approach to the basic strategic directions of development of national economies in developed countries.

Keywords: local economic development, local self-government, strategy, SWOT analysis, PEST analysis

1. POJAM I NADLEŽNOSTI LOKALNE SAMOUPRAVE

Lokalna samouprava je najniži oblik teritorijalne organizacije vlasti.¹ Unutar lokalne samouprave ispoljavaju se aktivnosti ljudi usmjerenih ka zadovoljavanju zajedničkih potreba. Lokalna vlast ima dvije komponente:

- 1) vršenje vlasti posredstvom izabраниh organa;
- 2) vršenje vlasti neposrednim učešćem građana.²

Većina teorijskih definicija sadrži pet elemenata samoupravnosti:

- 1) Teritorijalni element samoupravnosti;
- 2) Funkcionalni element samoupravnosti;
- 3) Organizacioni element samoupravnosti;
- 4) Materijalno-finansijski element samoupravnosti;
- 5) Pravni element samoupravnosti.

„Prema Evropskoj povelji lokalnoj samoupravi, lokalna samouprava podrazumijeva pravo i sposobnost lokalnih vlasti da regulišu i rukovode određenim dijelom javnih poslova, na osnovu vlastite odgovornosti i u interesu lokalnog stanovništva.“³

U vlastite nadležnosti jedinice lokalne samouprave spadaju:

- 1) osiguranje i zaštita ljudskih prava i osnovnih sloboda u skladu sa Ustavom;
- 2) donošenje budžeta jedinice lokalne samouprave;
- 3) donošenje programa i planova razvoja jedinice lokalne samouprave i stvaranje uvjeta za privredni razvoj i zapošljavanje;
- 4) utvrđivanje i provođenje politike uređenja prostora i zaštite čovjekove okoline;
- 5) utvrđivanje politike upravljanja i raspolaganja imovinom jedinice lokalne samouprave;

¹ Pejanović Mirko i Sadiković Elmir, *Lokalna i regionalna samouprava u Bosni i Hercegovini*, Zagreb/Sarajevo: TKD Šahinpašić/BTC Šahinpašić, 2010, str. 18.

² Pejanović, Mirko, *Politički razvitak BiH u postdejtonskom periodu*, Sarajevo: TKD Šahinpašić, 2005, str. 188.

³ Evropska povelja o lokalnoj samoupravi, član 3. (Izvor: Evropska Povelja o lokalnoj samoupravi (advokat-prnjavorac.com, preuzeto 28.08.2023.).

- 6) uspostavljanje i vršenje inspekcijuskog nadzora nad izvršenjem propisa iz vlastitih nadležnosti jedinice lokalne samouprave.⁴

Poslove iz okvira vlastitih nadležnosti jedinice lokalne samouprave mogu obavljati i putem zajedničkih organa, službi, organizacija i institucija s javnim ovlaštenjima i putem drugih vidova saradnje jedinice lokalne samouprave.⁵

Poslovi federalnih i kantonalnih vlasti mogu biti povjereni jedinici lokalne samouprave zakonom, nakon konsultiranja organa lokalnih vlasti kojima se navedeni poslovi povjeravaju, uzimajući u obzir princip supsidijarnosti i sposobnosti lokalnih vlasti i njihove administracije da te poslove obavljaju.

Institucije jedinice lokalne samouprave su vijeće i načelnik/ca. Organ odlučivanja jedinice lokalne samouprave u općini je općinsko vijeće, a u gradu gradsko vijeće. Izvršni organ jedinice lokalne samouprave je općinski načelnik/ca u općini, a gradonačelnik/ca u gradu.

2. LOKALNA SAMOUPRAVA U ENTITETU FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE

Vlastite odnosno „izvorne nadležnosti jedinice lokalne samouprave u entitetu Federacija Bosne i Hercegovine propisane su zakonom i statutima.“

Neke od specifičnih nadležnosti općina u entitetu Federacija Bosne i Hercegovine koje su propisane i utvrđene „Zakonom o principima lokalne samouprave u Federaciji Bosne i Hercegovine“, su:

- 1) donošenje budžeta jedinice lokalne samouprave;
- 2) donošenje programa i planova razvoja jedinice lokalne samouprave i stvaranje uslova za privredni razvoj i zapošljavanje;
- 3) utvrđivanje i provođenje politike uređenja prostora i zaštite čovjekove okoline;
- 4) donošenje prostornih, urbanističkih i provedbenih planova, uključujući zoniranje;
- 5) utvrđivanje i provođenje stambene politike i donošenje programa stambene i druge izgradnje;
- 6) utvrđivanje politike upravljanja prirodnim resursima jedinice lokalne samouprave i raspodjele sredstava ostvarenih na osnovu njihovog korištenja.⁶

⁴ Zakon o principima lokalne samouprave u Federaciji Bosne i Hercegovine, član 8. (Službene novine FBiH br. 49/06).

⁵ Ibid, član 9.

⁶ Ibid, član 8.

Institucije općine kao „osnovne jedinice lokalne samouprave u entitetu Federacija Bosne i Hercegovine, na osnovu Zakona o principima lokalne samouprave u Federaciji Bosne i Hercegovine, su općinsko vijeće i općinski načelnik.“

U općini je općinsko vijeće, a u gradu je gradsko vijeće, odnosno u općini je općinski načelnik, a u gradu gradonačelnik. Općinsko vijeće je predstavničko tijelo građana koje odlučuje u okviru svojih nadležnosti i odgovornosti. „Općinsko vijeće donosi opće akte i druge akte u okviru samoupravnog djelokruga općine te obavlja druge poslove u skladu s Ustavom, Zakonom i Statutom općine.“ Općinska vijeća na osnovu statuta općina ili poslovnika mogu formirati komisije i druga tijela.

Komisije koje formiraju općinska vijeća su: statutarno-pravna, za izbor i imenovanja, za povratnike, za međuopćinsku saradnju, za budžet i finansije, za boračka pitanja i dr.

Općinsko vijeće u entitetu Federacija Bosne i Hercegovine, u okviru zakonom propisanih nadležnosti:

- 1) priprema i dvotrećinskom većinom glasova usvaja statut jedinice lokalne samouprave;
- 2) usvaja budžet i izvještaj o izvršenju budžeta jedinice lokalne samouprave;
- 3) donosi razvojne, prostorne i urbanističke planove i programe, te provedbene planove, uključujući zoniranje;
- 4) donosi propise o porezima, taksama, naknadama i doprinosima jedinice lokalne samouprave u skladu sa zakonom;
- 5) donosi odluke o upravljanju i raspolaganju imovinom jedinice lokalne samouprave;
- 6) donosi odluke o zaduživanju.⁷

Međusobni odnosi vijeća i načelnika zasnivaju se na principima međusobnog uvažavanja i saradnje, uz pojedinačnu odgovornost za ostvarivanje vlastitih nadležnosti i zajedničku odgovornost za funkcioniranje jedinica lokalne samouprave. „Zakon o principima lokalne samouprave u Federaciji Bosne i Hercegovine predviđa mogućnost da općinsko vijeće odnosno načelnik može, nakon donošenja odluke, zatražiti da vijeće odnosno načelnik preispita odluku ili akt koji smatra neustavnim ili nezakonitim.“

3. LOKALNA SAMOUPRAVA U ENTITETU REPUBLIKA SRPSKA

Općine kao jedinice lokalne samouprave u entitetu Republici Srpskoj, kao i u entitetu Federacija Bosne i Hercegovine, imaju svoje nadležnosti, a ostvaruju ih u

⁷ Zakon o principima lokalne samouprave u Federaciji Bosne i Hercegovine, član 13. (Službene novine FBiH br. 49/06).

skladu sa Ustavom, zakonom i statutom. „U entitetu Republika Srpska su Zakonom o lokalnoj samoupravi detaljnije definirane nadležnosti općine kao jedinice lokalne samouprave nego u entitetu Federacija Bosne i Hercegovine. „

Općine entiteta Republike Srpske imaju veći broj nadležnosti od općina u entitetu Federacija Bosne i Hercegovine jer između općine i entiteta nema još jedne regionalne, teritorijalne i organizacione cjeline, kao što su to kantoni u entitetu Federacija Bosne i Hercegovine.

Najvažnije samostalne nadležnosti općina u entitetu Republike Srpske su:

- 1) usvajanje programa razvoja općine;
- 2) usvajanje razvojnih, prostornih, urbanističkih i provedbenih planova;
- 3) donošenje budžeta i završnog računa budžeta, uređenje i osiguranje korištenja građevinskog zemljišta i poslovnog prostora;
- 4) organiziranje komunalne policije, poslove inspekcijskog nadzora.⁸

Skupština općine je organ odlučivanja i kreiranja politike općine. Skupštinu općine čine općinski odbornici. Skupština općine je predstavničko tijelo građana te općine. Skupštinu općine čine općinski odbornici koji se biraju na mandat od četiri godine. „Broj odbornika u skupštini općine utvrđuje se statutom općine, u skladu sa Izbornim zakonom Bosne i Hercegovine.“

Najznačajnije nadležnosti skupštine općine u entitetu Republika Srpska su sljedeće:

- 1) donosi statut općine;
- 2) donosi budžet i završni račun budžeta;
- 3) donosi ekonomski plan, plan razvoja i investicione programe;
- 4) donosi razvojne, prostorne i urbanističke planove i programe;
- 5) donosi program uređenja građevinskog zemljišta.⁹

4. LOKALNA SAMOUPRAVA U BRČKO DISTRIKTU BOSNE I HERCEGOVINE

Nadležnosti Brčko Distrikta propisane su Statutom. One su date vrlo jasno i precizno tako da Brčko Distrikt može funkcionirati u potpunosti. Brčko Distrikt ima veoma širok spektar nadležnosti koje nemaju druge administrativne i ostale jedinice lokalne samouprave

Nadležnosti Brčko Distrikta su:

- 1) privreda Distrikta;
- 2) finansije Distrikta;
- 3) kultura;

⁸ Zakon o lokalnoj samoupravi u Republici Srpskoj, član 18. (Službeni glasnik RS br. 97/2016, 36/2019, 61/2021).

⁹ Ibid, član 39.

- 4) obrazovanje;
- 5) zdravstvena zaštita;
- 6) pravosuđe i pravne usluge;
- 7) policija.¹⁰

Brčko Distrikt finansira se iz prihoda Bosne i Hercegovine i njenih entiteta na način da Uprava za indirektno oporezivanje Bosne i Hercegovine svake godine jedan dio prihoda raspoređuje za finansiranje potreba entiteta i Brčko Distrikta.

„Skupština Brčko Distrikta je zakonodavno tijelo Distrikta u čijoj je nadležnosti i određivanje opće politike Distrikta u skladu sa Statutom Brčko Distrikta.“

Nadležnosti Skupštine su da:

- 1) usvaja statut, budžet, poslovnik Skupštine, zakone Distrikta;
- 2) nadgleda rad Vlade i organa uprave, gradonačelnika;
- 3) usvajanje odluka i rezolucija u skladu s ovim Statutom i Poslovníkom o radu Skupštine;
- 4) odlučivanje, na prijedlog gradonačelnika, o javnim zajmovima i zaduživanjima Distrikta, u skladu s pravilima i politikom Centralne banke Bosne i Hercegovine;
- 5) nadgledanje rada Vlade Distrikta i cjelokupne uprave Distrikta.¹¹

5. LOKALNI EKONOMSKI RAZVOJ

Lokalni ekonomski razvoj relativno je nova pojava, koja trenutno predstavlja više tendenciju, a manje jasno definisanu ekonomsku doktrinu.

Najčešća definicija lokalnog ekonomskog razvoja koju preuzima i UNDP u svim svojim publikacijama glasi: „Lokalni ekonomski razvoj je proces putem kojeg nositelji lokalne vlasti u gradovima i općinama – „našim zajednicama“ - rade zajedno sa partnerima iz javnosti, poslovnog i nevladinog sektora sa ciljem stvaranja boljih uvjeta za ekonomski rast i otvaranje radnih mjesta. Putem ovog procesa oni uspostavljaju i održavaju dinamičku poduzetničku kulturu i stvaraju novu zajednicu i poslovno okružje koje treba osigurati bolju kvalitetu života za sve u zajednici.“¹²

Lokalni ekonomski razvoj ne zahvata ekonomski razvoj koji ne prevazilazi lokalni značaj. Suština koncepta „lokalnog“ u ekonomskom razvoju je u saradnji aktera na lokalnom nivou, kao i u nastojanju da se u najvećoj mogućoj mjeri

¹⁰ Statut Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, član 8. (Službeni glasnik Brčko distrikta BiH broj 17/08).

¹¹ Ibid, član 22.

¹² S. Socholschi A., *Local economic development strategies - manual*, USAID, American development foundation, 2005, pp. 2.

iskoriste lokalne komparativne prednosti. Blejkli i Bredšo rječitno sumiraju značaj lokalnog aspekta u ekonomiji: „Lokalno bazirani ekonomski razvoj i podsticanje zapošljavanja imaju više šansi da se pokažu uspešnim ako su pokrenuti na lokalnom nego ako su pokrenuti na nekom drugom nivou. Svaki od faktora koji utiču na ekonomiju manifestuje se na jedinstven način i ima djelimično različite uzroke u svakoj lokalnoj zajednici. Rješenja lokalnih problema neće biti uspješna ako nisu usmjerena na pojedinačne grupe i ako nisu povezana sa cjelinom regionalnog ekonomskog sistema.“

Određenje lokalnog ekonomskog razvoja koje nude Edvard Blejkli i Ted Bredšo jeste da se radi o „procesu preko kojeg lokalna samouprava i lokalne društvene organizacije podstiču, odnosno održavaju lokalnu privrednu aktivnost, odnosno nivo zaposlenosti“.¹³

Vrijedi primjetiti da u ranijem izdanju iste knjige Blejkli u određenju pojma lokalni ekonomski razvoj naglasak stavlja na ulogu lokalnih vlasti i društvenih organizacija „u upravljanju postojećim resursima i stvaranju novih partnerstava sa privatnim sektorom, kao i među sobom, da bi se otvorila nova radna mjesta i podstakle privredne aktivnosti u jasno definisanoj ekonomskoj zoni.“¹⁴

Vjerovatno najprisutniji element u ovim definicijama jeste to da je lokalni ekonomski razvoj proces, a ne neko željeno stanje kome se teži. Druga značajna zajednička karakteristika jeste insistiranje na aktivizmu i saradnji lokalnih aktera kao konstitutivnim elementima koncepta lokalnog ekonomskog razvoja. Lokalni ekonomski razvoj mora biti održiva kategorija, kako bi bila održiva i struktura privrednih subjekata koji se nalaze na tom području.

6. STRATEŠKO PLANIRANJE LOKALNOG EKONOMSKOG RAZVOJA

Strateško planiranje predstavlja donošenje sadašnjih odluka u svijetlu njihove realizacije, odnosno njihove budućnosti. Odluke se prave sada, a njihova realizacija slijedi u budućnosti. Strateško planiranje nije način donošenja odluka o budućnosti. Strateško planiranje osigurava opće smjernice bazirane na onome što mi mislimo da će se dogoditi.¹⁵ Strateško je planiranje upravljačko sredstvo i koristi se samo za jednu svrhu - pomoć organizaciji da napravi bolji posao. Strateško planiranje može pomoći organizaciji da fokusira svoju viziju i prioritete, te osigurati da članovi organizacije rade na ostvarivanju istih ciljeva.

Strateško planiranje je danas široko prihvaćeno kao prvi element u angažovanju

¹³ Ibid, pp. 13.

¹⁴ Blakely, E., *Planning Local Economic Development – Theory and Practice*, SAGE Publications, 1994, pp. 3.

¹⁵ Dušan Vasiljević, *Lokalni ekonomski razvoj*, Beograd: Palgo centar, 2012, str. 35.

lokalnih zajednica na podsticanju lokalnog ekonomskog razvoja. Za neka općinska rukovodstva stvarni prioriteti mogu biti bavljenje međunacionalnim odnosima, simbolima, socijalnom zaštitom najugroženijih slojeva stanovništva, izgradnjom infrastrukturnih objekata.

Strateški plan lokalnog ekonomskog razvoja ima ulogu veze između sadašnjosti i budućnosti. Moraju postojati i volja i sposobnost da se u proces izrade plana, makar na nivou konsultacija, uključe svi oni koji imaju šta da kažu na tu temu.

U sistemima u kojima se strateški planovi donose da bi se i primjenili, izrada strategija lokalnog ekonomskog razvoja je naglašeno multisektorski i multidisciplinarni zadatak.

Sastavni dio procesa strateškog planiranja je donošenje nekih teških odluka – koji od mogućih pravaca razvoja su prioritet, a koji nisu. Potrebno je definisati konkretne projekte koji će se sprovoditi da bi strateški plan dobio rezultate.

7. STANJE I PERSPEKTIVE LOKALNOG EKONOMSKOG RAZVOJA U BOSNI I HERCEGOVINI

Bosna i Hercegovina je na ekonomskom putu od zemlje sa srednjim ka zemlji s visokim dohotkom i istodobnom postizanju veće društvene skladnosti. Razvojne politike Bosne i Hercegovine se fokusiraju na jačanje uloge znanja i inovacija, kompletiranje unutrašnjeg tržišta i snaženje rasta i zaposlenosti radi veće društvene usklađenosti. Time doprinose poboljšanju konkurentnosti, odnosno ispunjenju ekonomskog uslova za postajanje članom EU društva i bolje se globalno pozicioniše.¹⁶

Mijenjanje demografske slike Evrope, bolja zaštita okoliša i značaj obnovljivih izvora energije te klimatske promjene, dugoročno ojačana internacionalna konkurencija, kao rezultat veće ekonomske globalizacije i globalna ekonomska recesija čine složeno vanjsko okruženje Bosne i Hercegovine u periodu pripreme i realizacije strateških dokumenata. Strategija razvoja Bosne i Hercegovine treba učvrstiti koncenzus u bosanskohercegovačkoj zajednici o neophodnosti ekonomski efikasnog, okolinski održivog i socijalno pravednog razvoja u interesu sadašnjih i budućih generacija.

U središtu koncenzusa je uvažavanje tri dimenzije:

- 1) okolinske;
- 2) ekonomske;
- 3) socijalne.

¹⁶ Strategija razvoja Bosne i Hercegovine (Izvor: Strategija razvoja Federacije BiH 2021-2027, Savez općina i gradova FBiH (sogfbih.ba)).

Te tri dimenzije se moraju posmatrati s jednakim uvažavanjem u sklopu lokalnih, regionalnih i nacionalnih strategija održivog razvoja kao i međunarodnih sporazuma postignutih u okviru globalnog upravljanja radi postizanja održivog razvoja.¹⁷

Analiza sadašnjeg stanja

Prihodi od privatizacije, međunarodna ekonomska pomoć i doznake iz inostranstva su doprinijeli relativno visokom „dinamičkom rastu“. U ukupnom postratnom razvoju, Bosna i Hercegovina se suočava sa krajnje nepovoljnim strukturalnim trendovima, s jedne strane otvaranjem problema nezaposlenosti, a s druge strane smanjivanjem zaposlenosti, što je značajno umanjilo efekte „dinamičnog“ ekonomskog rasta i makroekonomske stabilnosti u zemlji. Prisutna je velika neravnoteža vanjskog sektora.

Zemlju karakteriše odsustvo realne i strukturalne konvergencije. Kako je tržišna transformacija Bosne i Hercegovine reducirana na makroekonomsku stabilizaciju, to zemlja uživa samo stabilnost, tzv. nominalnih ekonomskih indikatora.

Za približavanje EU potreban je znatno viši ekonomski rast od dosadašnjeg, pogotovo što i dosadašnje relativno visoke stope iznad prosjeka u regiji, nisu obezbjedile značajniju kompetitivnost Bosno i Hercegovini čak ni među zemljama u regiji Jugoistočne Evrope. Bosna i Hercegovina zaostaje u odnosu na zemlje iz regiona. Otklanjanje postojećih prepreka i poticanje ekonomskog rasta u Bosni i Hercegovini predstavlja ujedno i ispunjenje preduslova za pridruživanje EU.

Analiza okruženja

Jedna od najčešće korištenih analiza okruženja je SWOT analiza. Swot analiza je alat koji može da pomogne i jedinicama lokalne samouprave da identifikuju unutrašnje operativne snage i mogućnosti. Postupak SWOT analize započinje identifikacijom glavnih snaga i slabosti rangiranih prema važnosti te identifikacijom prilika i prijetnji prema vjerovatnoći njihovog nastupanja.¹⁸

Postupak SWOT analize započinje identifikacijom glavnih snaga i slabosti rangiranih prema važnosti te identifikacijom prilika i prijetnji prema vjerovatnoći njihovog nastupanja.

Nakon izrade SWOT analize, neophodno je tražiti ključne strateške ideje. SWOT analiza pomaže iznalaženju najboljih mogućnosti za iskorištavanje postojećih

¹⁷ Strategija razvoja Bosne i Hercegovine (Izvor: Strategija razvoja Federacije BiH 2021-2027, Savez općina i gradova FBiH (sogfbih.ba))

¹⁸ Šašić, Đevad, *Unapređenje efektivnosti jedinica lokalne samouprave u Bosni i Hercegovini kroz primjenu balanced scorecard modela*, Univerzitet u Sarajevu, Fakultet za upravu, 2017, str. 91. (Sarajevo: Fakultet za upravu, doktorska disertacija).

prednosti, neutralizaciju prijetnji, iskorištavanja prilika, te prevazilaženja slabosti. PEST analiza je strukturirani način pristupa strateškoj analizi makro-okoline. Cilj je analize prepoznati i ukazati na kritične činitelje koji bitno utječu na sadašnjost i budućnost poduzeća. Osim kategorizacije činitelja, zadatak PEST analize je i utvrđivanje njihova međusobnoga utjecaja i međudjelovanja kako bi se kvalitetnije prepoznale prilike i prijetnje za poduzeće.

Osnovna PEST analiza uključuje 4 faktora:

- 1) Politički faktori u osnovi predstavljaju intervencije vlade u ekonomiji – politički faktori uključuju oblasti poreske politike, zakona o radu, ekološke zakone, trgovinska ograničenja, takse i političku stabilnost.
- 2) Ekonomski faktori – uključuju ekonomski rast, kamatne stope, devizni kurs, stope inflacije.
- 3) Društveni faktori uključuju kulturne aspekte, svijest o zdravlju, stopu rasta populacije, starosnu raspodelu, stavove o karijeri, isticanje bezbednosti.¹⁹

8. FAKTORI KOJI UTJEČU NA LOKALNI EKONOMSKI RAZVOJ U BOSNI I HERCEGOVINI

Postoji mnogo faktora koji utiču na ekonomski razvoj jedinica lokalne samouprave. Prema posljednjem istraživanju Svjetske banke, to su:

- 1) prirodna bogatstva;
- 2) lokacioni preduslovi;
- 3) preduzetnički proaktivna lokalna samouprava;
- 4) lakoća poslovanja.²⁰

Razvijene lokalne samouprave kontinuirano rade na promociji vlastitih investicijskih potencijala općine, zagovaraju javno-privatna partnerstva, delegiraju određene poslove tj. prepuštaju ih drugim subjektima privrede radi rasterećenja budžeta.

Razvijena infrastruktura kao i kvalitet i obim komunalnih usluga utiču na konkurentnost jedne lokalne zajednice spram drugih. Posebno je značajno u industrijskim zonama i parkovima što može da utječe na privlačenje stranih i domaćih investicija.

Veće lokalne samouprave uglavnom su razvijenije i konkurentnije od manjih lokalnih zajednica. Manje lokalne zajednice najčešće zbog nedostatka finansijskih sredstava nisu u mogućnosti da brže napreduju i razvijaju povoljni poslovni ambijent.

¹⁹ *Situacijska analiza – analiza makro okoline i analiza korporativnoga upravljanja*, Sveučilište u Zagrebu Ekonomski fakultet, str. 6.

²⁰ Svjetska banka, Doing Business 2015, <http://www.doingbusiness.org/reports/global-reports/>

Za osnivanje društva sa ograničenom odgovornošću potrebno je ispuniti dvanaest procedura za koje je potrebno 37 dana. Određene procedure zahtijevaju sinergiju lokanih i kantonalnih vlasti kao i javnih preduzeća za komunalne usluge u skraćenu tih procedura.

Uvođenje najboljih praksi od strane top menadžmenta, jednicama lokalne samouprave doprinosi unapređenju efektivnosti, smanjenju troškova, zadovoljstvu korisnika usluga te opstanku i razvoju lokalne zajednice. Smatra se veoma bitnim i promovisanje kulture inovacija među zaposlenim od kojih će građani imati očekivane koristi, a zaposlenici adekvatnu nagradu.

U Bosni i Hercegovini najdominantniji udio u budžetima lokalne samouprave imaju prihodi od poreza na dodanu vrijednost kao indirektnog poreza.

Raspodjela prihoda od PDV-a se vrši prema utvrđenom kriteriju koji uzima u obzir veličinu lokalne zajednice, broj stanovnika, broj osnovaca i srednjoškolaca u kantonima i Gradu Sarajevu, shodno socioekonomskim pokazateljima lokalnih zajednica.

Male lokalne zajednice suočavaju se sa deficitom finansijskih sredstava, koja utječu i na izgradnju kapaciteta za poboljšanje lokalnog razvoja.

U teoriji i praksi su razvijene brojne metode u cilju poboljšanja efektivnosti lokalnih zajednica i harmonizaciji u razvoju.

9. ZAKLJUČAK

Za lokalni ekonomski razvoj karakteristično je da je pristup razvoju lokalan, ograničen na stanje, resurse i kapacitete lokalne zajednice. To su ključni akteri i pokretači razvojnih promjena, ali ujedno to su i osnovni elementi za prilagodbu lokalne zajednice svjetskim ekonomskim trendovima i mogućnostima. Savremeni pristup lokalnoj ekonomiji zahtijeva od lokalne samouprave propagiranje i prihvatanje razvoja kao održivog modela opstanka lokalne zajednice.

Efikasnost lokalnog razvoja evidentan je i vidljiv upravo u realnom pristupu razvoju i implementaciji projektnih programa. Realno planiranje, ali i realnost u evaluaciji i kontinuirano praćenje efekata implementiranih projekata pokazuje koliko su lokalne samouprave spremne korigirati svoj rad i donositi drastične odluke koje će direktno utjecati na efikasnost lokalnog razvoja.

Nesporno je da su općinama u formalno-pravnom pogledu data solidna ovlaštenja, prava i odgovornosti. Općine u Federaciji Bosne i Hercegovine, izuzev većih gradskih centara i pojedinačnih pozitivnih primjera, još uvijek nisu postale nosioci i kreatori vlastitog razvoja. Razlozi tome leže i u njihovoj slaboj materijalnoj osnovi, oslanjanju na više nivoe vlasti, djelovanju zakona tržišta, nedovoljnom

jačanju privatnog preduzetništva, nedostatku inicijativa i resursa da svoj razvoj uzmu u svoje ruke, slaboj uvezanosti svih aktera u zajednici odgovornih za razvoj. Neki od ključnih problema lokalnog ekonomskog razvoja u Bosni i Hercegovini neusklađenost razvojnih strategija Bosne i Hercegovine i entiteta Federacija Bosne i Hercegovine sa strategijama nižih nivoa vlasti, neravnomjeran raspored javnih prihoda, loše planiranje i ne donošenje podzakonskih akata za provedbu Zakona o razvojnom planiranju i upravljanju razvojem u FBiH.

LITERATURA

1. Pejanović Mirko i Sadiković Elmir, *Lokalna i regionalna samouprava u Bosni i Hercegovini*, Zagreb/Sarajevo: TKD Šahinpašić/BTC Šahinpašić, 2010.
2. Pejanović, Mirko, *Politički razvitak BiH u postdejtonskom periodu*, Sarajevo: TKD Šahinpašić, 2005.
3. Evropska povelja o lokalnoj samoupravi (Izvor: Evropska Povelja o lokalnoj samoupravi (advokat-prnjavorac.com, preuzeto 28.08.2023).
4. Zakon o principima lokalne samouprave u Federaciji Bosne i Hercegovine (Službene novine FbiH, br. 49/06).
5. Zakon o lokalnoj samoupravi u Republici Srpskoj, (Službeni glasnik RS, br. 97/2016, 36/2019, 61/2021).
6. Statut Brčko distrikta Bosne i Hercegovine (Službeni glasnik Brčko distrikta BiH, br. 17/08).
7. S. Socholovschi A., *Local economic development strategies - manual*, USAID, American development foundation, 2005.
8. Blakely, E., *Planning Local Economic Development – Theory and Practice*, SAGE Publications, 1994.
9. Dušan Vasiljević, *Lokalni ekonomski razvoj*, Beograd: Palgo centar, 2012.
10. Strategija razvoja Bosne i Hercegovine (Izvor: Strategija razvoja Federacije BiH 2021-2027, Savez općina i gradova FBIH (sogfbih.ba)).
11. Đevad Šašić, *Unapređenje efektivnosti jedinica lokalne samouprave u Bosni i Hercegovini kroz primjenu balanced scorecard modela*, Univerzitet u Sarajevu, Fakultet za upravu, 2017. (Sarajevo: Fakultet za upravu, doktorska disertacija).
12. *Situacijska analiza – analiza makro okoline i analiza korporativnoga upravljanja*, Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet.

13. Svjetska banka, Doing Business 2015, <http://www.doingbusiness.org/reports/global-reports/>.